

PAPER DETAILS

TITLE: KÜLLİ TAKİP SİSTEMİNİN VERİMLİLİĞİNİ ARTTIRMA BAKIMINDAN BİR ROMANİST
ÜLKENİN GEÇİRDİĞİ DEĞİŞİM: FRANSA ÖRNEĞİ VE TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN
DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

AUTHORS: Mert Namli

PAGES: 305-323

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/230767>

KÜLLİ TAKİP SİSTEMİNİN VERİMLİLİĞİNİ ARTTIRMA BAKIMINDAN BİR ROMANİST ÜLKENİN GEÇİRDİĞİ DEĞİŞİM: FRANSA ÖRNEĞİ VE TÜRK HUKUKU BAKIMINDAN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Yard. Doç. Dr. Mert Namlı*

GİRİŞ

XX. yy'nin ikinci yarısından itibaren, özellikle ekonomi ile hukuk arasındaki ilişkilerin güçlenmesi veya bu gücün öneminin keşfedilmesi sonucunda iflâsların şekil ve boyut değiştirdiği gözlemlenmeye başlanmış, iflâsların “sektörel” niteliği ön plâna çıkmıştır. Bir başka deyişle yaşanan ekonomik sıkıntılar, belli bir sektörü etkisi altına almakta ve bunun sonucunda, o sektörde faaliyette bulunan işletmeler ardı ardına iflâs etmektedirler. Bunun sonucunda da, hem bireyler bu sektörde faaliyet gösteren işletmelerin ürün veya hizmetlerinden daha pahalı yararlanabilmektedirler; hem de bir sektörde faaliyette bulunan işletmelerin iflâsı, ülkenin ekonomik yapısını da oldukça olumsuz şekilde etkileyebilmektedir ¹.

Uluslararası Finans Kurumu ve Dünya Bankası tarafından hazırlanan İş Yapma Kolaylığı Endeksi(*Doing Business*)² çerçevesinde, tasfiyeden ziyade yeniden yapılandırma araçlarıyla donatılmış *Common Law* ülkelerindeki külli takip sistemlerinin, “iflâs”ı merkeze alan Romanist iflâs sistemlerine göre daha verimli³ oldukları tespit edilmiştir ⁴.

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dah.

¹ Corinne Saint-Alary-Houin, **Droit Des Entreprises En Difficulté**, 5. Éd., Montchrestien, Paris 2006.

² İş Yapma Kolaylığı Endeksi, ilk olarak 2002 yılında başlatılmış bir proje olup, birçok ekonomide iş dünyasını yöneten düzenlemeleri inceleme ve bunların verimliliklerini ölçme amacı taşıyan bir projedir. Bu inceleme, küçük ve orta ölçekli işletmelerin tüm hayatları boyunca(kurulmalarından kapanmalarına veya tasfiyelerine kadar) karşılaşılabilecekleri zorlukları tespit ederek devletlerin bunların farkında olmalarını sağlamaya çalışmaktadır.

İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde toplam 11 kriter kullanılmaktadır. Bunlar; iş kurma, inşaat ruhsatı işlemleri, elektriğe erişim, mülkiyet transferi, kredi alma, yatırımcıların korunması, vergi ödeme, sınır ötesi ticaret, sözleşmelerin uygulanması, külli takip sisteminin verimliliği ve çalışanların iş bulmasıdır.

³ İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde külli takip sistemlerinin verimliliği temel olarak üç kıstas kullanılarak değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki, takip süresidir. Bu çerçevede külli takibin başlatılmasından nihai olarak karara bağlandığı ana kadar geçen süre esas alınmaktadır. İkinci kıstas “takibin fiyatı”dır. Bu bağlamda ise yargı giderleri, icra giderleri ve avukatlık giderleri hesaplanmakta ve bunların takip sonunda elde edilen paraya oranı esas alınmaktadır. Son olarak ise “takip sonunda alacaklıların tatmin

Tüm bu gelişmeler Romanist hukuk sisteminin Kıta Avrupası'ndaki en önemli temsilcisi olan Fransız Hukuku'nu, iflâs sistemini yenileme düşüncesine yöneltmiş ve Fransız külli takip sisteminin temel felsefesi, son yirmi yılda gerçekleştirilen reformlarla birlikte değişikliğe uğramıştır. Gerçekten de eskiden Fransız külli takip sistemi, işletmenin ekonomik hayattan bertaraf edilmesi amacına yönelmekteydi. Ancak daha sonra, bu sistemin alacaklıları tam olarak tatmin edemediği, ayrıca ülke ekonomisinin ekonomik hayattan bertaraf edilen işletmenin faaliyetinden yoksun kaldığı ve aynı nedenden dolayı tüm çalışanların işlerini kaybettiği ve böylece ülkedeki işsizlik oranının arttığı tespit edilmiş ve külli takip sisteminin bu felsefesinin ülke ekonomisine zarar verdiği ifade edilmiştir⁵. Bu tespitten yola çıkılarak gerçekleştirilen arayışlar sonucunda yapılan reformlarla da, külli takip sisteminin "tasfiye"ye odaklanan temel felsefesi, "işletmenin içinde bulunduğu ekonomik zorluğun borca batıklık düzeyine varmadan tespit edilip işletmenin yeniden yapılandırılarak ayakta tutulması" olarak değiştirilmiştir.

İş yapma kolaylığı endeksinde külli takip sistemlerinin verimliliği hususunda yapılan tespitin akabinde Avrupa Birliği Komisyonu'nun 12.03.2014 tarihli tavsiye kararında üye devletlere, külli takip sistemlerinde, işletmelerin tasfiyeye yöneltilmesinden ziyade onların yeniden yapılandırılmasını sağlayıcı tedbir ve yollar ihdas etmelerini salık verdiği gözönüne alındığında, bir Romanist ülkenin yaşadığı değişimin, iflâs hukuku alanında aynı çizgiyi benimsemiş olan Türk Hukuku bakımından öğretici ve ilginç olacağı şüphesizdir.

I. İFLASTAN YENİDEN YAPILANDIRMAYA: FRANSIZ KÜLLİ TAKİP HUKUKU'NUN TARİHSEL GELİŞİMİ

Bugün Kıta Avrupası ülkelerinde geçerli olan modern hukuk sistemlerindeki kurumların ve kavramlarının birçoğunun kaynağını Roma Hukuku'ndan aldığı gerçeğini, Roma Hukuku'nun belki de en önemli etkisini hukukî düşünce üzerinde gösterdiği tespitiyle birleştirirsek, bugün Kıta Avrupası'nda yaşadığı hızlı değişime rağmen hâlâ Romanist ülkelerin lokomotifi olarak nitelendirilen Fransa'nın hukuk düzenine ilişkin yapılacak herhangi bir tarihsel çalışmada Roma Hukuku'ndaki durumu gözden geçirmemenin, o çalışma için eksiklik teşkil edeceği rahatlıkla ifade edilebilecektir. O hâlde bizim de, sâhip olduğu malvarlığı borçlarını ödemeye yetmeyen kişilere uygulanacak yaptırımları, öncelikle Roma Hukuku'nda araştırmaya başlamamız gerekmektedir.

Roma'nın ilk dönemlerinde böyle bir durumda bulunan borçluya karşı başvurulabilecek yol, onun mallarına değil şahsına yönelmekteydi(*manus*

edilme oranı" belirlenmekte ve bir ülkenin külli takip sisteminin verimliliği bu üç kıstas çerçevesinde ölçümlenmektedir.

⁴ İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde külli takip sisteminin verimliliği kıstasına göre ilk beş sırada Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur ve Hollanda yer almaktadır. Yine külli takip sistemi bakımından *Common Law* sistemini kabul eden ülkelerden İngiltere 7., İrlanda 8., Kanada 9., Danimarka 10., İzlanda 11., Yeni Zelanda 12., ABD 17., Avusturya ise 18. sırada yer almaktadır.

⁵ Claude Champaud, **La Place Des Intérêts Publics Dans Les Procédures Collectives**, PUL, Lille 1978, s. 109; Gérard Farjat, **Le Droit Privé De L'Economie**, PUF, Paris 1975, s. 29.

iniectio)⁶. *Manus iniectio* yolunda, borçlu olduğuna hükmedilen veya borcunu itiraf eden kişi, 30 gün içinde bu borcunu ödemek durumundaydı⁷. Eğer bu sürede borcunu ödemezse, alacaklı, bu kişinin sâhibi oluyordu. Bununla birlikte borçlu, 30 günlük sürenin sona erdiği andan itibaren 60 gün içinde bir “*vindex*”in⁸ müdahâlesiyle bağımsızlığına kavuşma imkânına sâhipti. Eğer böyle bir *vindex* de bulamazsa, borçlu, artık kesin olarak alacaklıların egemenliğine giriyordu⁹. Bu ihtimalde ise alacaklılar, borcunu ödemeyen borçluyu köle olarak kullanabilecekleri¹⁰ gibi, onu öldürme imkânına da sâhiplerdi¹¹. Bununla birlikte ölüm dahi borçlunun kurtulmasını sağlamıyordu; öyle ki bu kez de alacaklılar, borçlunun kadavrasını paylaşabiliyorlardı¹². Borçlu açısından son derece ağır olan bu sonuç, Cumhuriyet Dönemi’nde hafifletilerek, hem alacaklıların bu hakkı magistra’nın kararına bağlandı, hem de alacaklıların borçluyu öldüremeyecekleri ve satamayacakları kararlaştırıldı¹³. Bununla birlikte 429 yılında çıkarılan *Pætilia* veya *Publilia* kanunuyla¹⁴, alacaklıların, borçlunun artık yalnızca malları üzerinde bir hakka sâhip olacakları, buna karşın onun şahsına yönelik herhangi bir imkânı haiz olamayacakları bildirilmiştir¹⁵. *Bonorum venditio* olarak adlandırılan bu yola göre alacaklılardan birinin talebi üzerine, borçlunun tüm malları alacaklıya geçecektir. Eğer birden fazla alacaklı mevcutsa, borçlunun malları, ilk talepte bulunana herhangi bir öncelik hakkı tanınmaksızın, alacaklıların tamamına ait olacaktır¹⁶.

Roma İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından, Fransa’da iki tür sistem ortaya çıkmıştır: Bunlardan ilki, yine Roma Hukuku’ndaki icra sistemiye ki

⁶ I. Alauzet, **Commentaires Des Faillites Et Des Banqueroutes**, Paris 1879, c.1, s. 3 vd.; J. Percerou/M. Desserteaux, **Des Faillites & Banqueroutes Et Des Liquidations Judiciaires**, 2. édition, Paris 1935, c.1, s. 5-6; J. Kohler, **Aperçu Historique Du Développement De La Faillite**, Annales De Droit Commercial, 1891, s. 146; Gilbert Granchet, **La Notion De Cessation Des Paiements Dans La Faillite Et Le Reglement Judiciaire**, Paris 1962, s. 12.; Paolo Santella, **Le Droit Des Faillites D’Un Point De Vue Historique, Faillite Et Concordat Judiciaire**, s. 3(Metnin tamamı için bkz. <http://www.oecd.org/dataoecd/8/9/12771090.pdf>).

⁷ F. Girard, **Textes De Droit Romain**, 6. éd., Paris 1937, s. 26; Granchet, s. 12.

⁸ *Vindex*, borçlunun borcunu üstüne alan 3. kişidir. Detaylı bilgi için bkz. Granchet, s. 12.

⁹ Girard, s. 26; Granchet, s. 12.

¹⁰ Borçlunun köleleştirilmesi imkânı önemsiz görülmemelidir. Zira bilindiği gibi Roma’da köleler satılabilmektedir. Böylece alacaklılar, borcunu ödemeyen borçlunun bizatihi kendisini satarak alacaklarını elde edebilmektedirler.

¹¹ Alauzet, s. 3; Percerou/Desserteaux, s. 6; Kohler, s. 147; Santella, s. 3.

¹² Alacaklıların haiz olduğu bu imkân, XII Levha Kanunları’nda şu şekilde belirtilmektedir: “*Tertiis nundinis partis secanto. Si plus minusve secuerunt se fraude esto*”(XII Levha, 3, 6).

¹³ Santella, s. 3.

¹⁴ Bu yıl, genç bir Romalı olan Publilius, borçlarını ödeyemeyecek durumda olan babasının bu borçlarını ödemek için, Papirius’a köle olarak verilmiştir. Sâhibinin ahlâka aykırı emirlerine karşı gelen Publilius, kaçarak karşılaştığı herkese şikâyetlerini ve bu uygulamanın ne kadar haksız olduğunu anlatmıştır. Halkın arasında Publilius’u hak verenleri sayısı arttıkça senato, bu kanunu çıkarmıştır(Augustin-Charles Renouard, **Traité Des Faillites Et Banqueroutes**, Paris 1844, c.1, s. 12-13).

¹⁵ Renouard, s. 12-13; Alauzet, s. 6-7.

¹⁶ Percerou/Desserteaux, s. 6-8; Alauzet, s. 6-11; Renouard, s. 16-20; Kohler, s. 147-149.

bu, ülkenin çok kısıtlı bir bölümünde uygulanıyordu ¹⁷. Buna karşın ülkenin büyük bölümünde ise Germen icra sistemi egemen olmuştur ¹⁸. Bu sistemde, borçlunun mallarını haczetmesi için alacaklıların herhangi bir kollektif organizasyonu mevcut bulunmamakta olup alacağı ödenmeyen alacaklı, borçlunun mallarını haczettirebilmekteydi ¹⁹. Germen sistemin en önemli özelliği ise, birden fazla alacaklının bulunması durumunda, ilk haczi yaptıran alacaklının bir imtiyazdan yararlanarak, onun öncelikle tatmin edilmesini sağlamasıydı ²⁰.

İlk hacizde bulunana öncelik tanıyan bu sistem, XIII. Yüzyılda, Fransa'da örf ve âdet kanunlarında, "*déconfiture*" (borca batıklık) kavramının ortaya çıkmasıyla sona ermiştir ²¹. Paris Örf ve Adet Kanunu'nun 179. maddesine göre, borca batıklık hâlinde tüm alacaklılar bir bütün hâlinde borçlunun malları üzerinde hakka sâhip olacaklardır ²². Borca batıklığın ne zaman söz konusu olacağı sorusuna ise, Loysel, borçlunun taşınır ve taşınmaz mallarının borçlarını ödemeye yetmeyeceğinin açıkça ortaya çıkması hâlinde diye cevap vermektedir ²³. Görüldüğü gibi yazarın bu tanımı, "*déconfiture*" kavramının, bugünkü "*insolvabilité*" (borca batıklık) kavramına çok yaklaştığını ortaya koymaktadır.

Modern anlamda iflâsın temelleri ise, XV. yüzyıl İtalya'sında, burada da özellikle Cenova²⁴, Floransa, Milano ve Venedik şehirlerine uzanmaktadır ²⁵. Bu dönemde, yalnızca "tâcirler"e karşı başvurulabilecek bir yol olan iflâs²⁶, bir tâcirin muaccel olan borçlarını ödememesi, yani ödemeleri tatil etmesi²⁷ hâlinde söz konusu oluyordu ²⁸. Bu dönemde kurumun en önemli özelliği ise "cezaî" bir karakter taşımasıydı. Öyle ki alacaklılarına borçlarını vadesinde ödemeyen tâcirler, "suçlu" olarak nitelendiriliyorlardı ²⁹.

¹⁷ Roma Hukuku sistemi yalnızca Aix, Narbonne, Toulouse ve Bordeaux şehirlerinde uygulanıyordu (Granchet, s. 14).

¹⁸ Granchet, s. 14.

¹⁹ Granchet, s. 14.

²⁰ Granchet, s. 14.

²¹ Granchet, s. 15.

²² Granchet, s. 15.

²³ Antoine Loysel, **Institutes Coutumières**, Paris 1887, L. 4 T. 56, art. 14.

²⁴ İtalya şehirlerinde, bir kimsenin iflâsına karar verilebilmesi için aranan şartlar büyük benzerlikler arz etmekteydi. Bunlar arasında ticaret bakımından en önemli şehir olan Cenova'yı ele alırsak, burada mahkeme, alacaklılardan birinin, borçlunun, en az 1000 lira tutarında borcunu ödemeyerek saklandığını veya ondan haber alınamadığını ifade eden üç tanığı delil olarak göstererek yapacağı talep üzerine veya borçlunun bu tutardaki borcunu ödeyemediğini ikrar etmesi hâlinde, iflâsa karar verirdi. Cenova'da iflâs prosedürünün işleyişi hakkında detaylı bilgi için bkz. Renouard, s. 25-27.

²⁵ Yves Guyon, **Droit Des Affaires, Tome II: Entreprises En Difficultés: Redressement Judiciaire-Faillite**, 5. édition, Paris 1995, s. 13; Georges Ripert/René Roblot, **Traité De Droit Commercial**, 14. édition, LGDJ, Paris 1994, s. 829.

²⁶ İflâsın yalnızca tâcirler için başvurulabilecek bir yol olması ifâdesi, aslında her şehir bakımından ayrı ayrı incelenmelidir. Çünkü örneğin Cenova kanunlarında, her vatandaş, tâcir sıfatını taşımaktaydı (Renouard, s. 24).

²⁷ Ödemelerin tatili'nin Fransızca'daki karşılığı, "cessation des paiements"dir. Cessation, yani "tatil" ya da "kesilme", İtalyanca'da "cessanti" kelimesiyle karşılanmakta olup, bu kavram ilk kez, 1262 tarihli Siena Kanunu'nda kullanılmıştır (Granchet, s. 16).

²⁸ Renouard, s. 21; Kohler, s. 152; Granchet, s. 16-17.

²⁹ Guyon, s. 13-14.

İflâsın taşıdığı bu cezaî karakter, Fransa’da da krallık emirnamelelerinde kendisini göstermiştir. Gerçekten de hem I. François tarafından çıkarılan 1536 Emirnamesi’nde, hem de IX. Charles’ın çıkardığı 1560 Emirnamesi’nde, iflâsın “tâlihsizlik”, “ihtiyatsızlık” veya “hile”den kaynaklanabileceği belirtilmiş olup, bunların herbirine ayrı hukukî sonuçlar bağlanmıştır³⁰. Özellikle hileli iflâsta tâcire, içinde ölüm cezası veya kürek cezasının da bulunduğu çok ağır cezalar verilebileceği öngörülmekte ve hileli şekilde iflâs edenlerin “olağanüstü” şekilde yargılanacakları bildirilmekteydi³¹.

Bunların ardından Fransa, 1673 yılında, Ticaret Hukuku alanındaki ilk kanunlaştırma faaliyetiyle tanışmıştır. Öyle ki 12 başlıktan oluşan 1673 Emirnamesi’nin 12. başlığı “iflâs”a ayrılmıştır. 13 maddeyi kapsayan bu bölümde, borçlarını ödeyemeyen kişilerin iflâs etmiş olacakları belirtilmektedir. Bu başlığın 12. maddesi ise bu dönem Fransa’sında, özellikle hileli şekilde iflâs edenlere hâlen çok ağır cezalar verileceğini ortaya koymaktadır: “*Hileli şekilde iflâs edenler, olağanüstü şekilde tâkip edilirler ve ölümle cezalandırılırlar.*”

1789 Devrimi’nin ardından yaşanan ekonomik kriz sonucunda gerçekleşen iflâsların mevcut düzenlemelerin alacaklılara yeterli koruma sağlamadığını ortaya çıkarması üzerine, yeni bir kanun hazırlaması için, yedi üyeden oluşan bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyonun çalışmaları, altı yıl sonra sonuç vermiş ve 1807 yılında Fransız Ticaret Kanunu kabul edilmiştir. Bu kanunun 345 ve 353. maddeleri, iflâsın açılmasını düzenlemektedir. 345. maddeye göre, ödemeleri kesen veya tatil eden her tâcir, iflâs hâlidir. Ödemeleri kesmesi ya da tatil etmesini izleyen üç gün içinde tâcir, ticaret mahkemesi kalemine beyanda bulunmak zorundadır. 353. madde uyarınca ise iflâs, ödemeleri kestiği ya da tatil ettiğine ilişkin beyanın yapıldığı anda açılmış olacaktır. 1807 Kanunu’na göre iflâs, borçlunun mallarının tasfiyesi ve bunların alacaklılar arasında, eşitlik ilkesine mümkün olduğunca uygun şekilde paylaştırılmasına yönelik bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır³². Bununla birlikte bu prosedür, müflis açısından yine çok sert düzenlemeler barındırmaktadır. Örneğin müflis, ödemeleri kestiği tarihten itibaren üç gün içinde bilançosunu verme yükümlülüğü altındadır. Ödemelerin kesildiği tarihten itibaren yapılacak her türlü işlem batıl olacak ve bu tarihten önceki 10 günlük zaman diliminde yapılmış olan işlemler ise karine olarak “hileli” kabul edilecektir³³. Aynı şekilde müflis, sürecin başında, borçları nedeniyle ya tutukevinde hapsedilecek ya da konutunda gözaltında tutulacaktır³⁴.

1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu’ndaki hükümler, sistemi yumuşatmaya yönelik olarak 28 Mayıs 1838 ve 4 Mart 1889 tarihli iki kanunla değişikliğe uğratılmıştır. 19.yüzyılın beraberinde getirdiği liberalizm rüzgârının etkisiyle hazırlanan 1838 tarihli kanunun temel özelliği, borçlulara uygulanacak yaptırımlarda yumuşama sağlaması ve iflâs yolunun çalışmasında verimin artırılmasına yönelik olarak, yapılacak masrafları düşürmesidir³⁵. Dalloz ve Renouard gibi çok önemli hukukçularca hazırlanan bu kanun üzerinde, libera-

³⁰ Alauzet, s. 17-18; Guyon, s. 14.

³¹ Guyon, s. 14; Ripert/Roblot, s. 830.

³² Guyon, s. 14.

³³ Ripert/Roblot, s. 830.

³⁴ Guyon, s. 14.

³⁵ Ripert/Roblot, s. 831; Guyon, s. 16-17; Saint-Alary-Houin, s. 10.

lizmin baskısının neticesinde çeşitli değişiklikler gerçekleştirilmiş ve bu çerçevede hukukçular, hep iflâsa göre daha yumuşak bir sistem arayışına girmişlerdir³⁶. Bu arayış 4 Mart 1889 tarihli kanunla sonuç vermiş ve bununla, iyiniyetli müflislerin yararlanabileceği bir imkân olarak, iflâsın yanında “yargısal tasfiye” yolu ihdas edilmiştir³⁷.

1929’da Dünya’da yaşanan ekonomik kriz Fransa’yı da etkilemiş ve bu krize bağlı olarak yaşanan finansal güçlükler, özellikle iflâs eden şirket sayısının hızla artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine 1935 yılında bir reform yapılarak, bir şirketin iflâsında uygulanacak özel hükümler getirilmiştir³⁸.

1955 yılında ikinci bir reform daha gerçekleştirilmiştir³⁹. Bu reform sonrasında da, Fransız Külli Takip Hukuku’nda geçerli olan ikili yapı varlığını devam ettirmiştir. Buna göre, normal külli takip yolu, “yargısal tasfiye”dir. Borca batık duruma düşmede kusurlu olmayan tâcirler için işletilen bu takibin asıl amacı, tâcirin finansal durumunu düzeltip, onun ticarî hayatına devam etmesini sağlamaktır ki bu nedenle de bu takip yolu, bir konkordatoyla sona ermektedir⁴⁰. Buna karşın, borca batmada kusuru bulunan tâcirler için işletilecek takip yolu ise “iflâs”tır. Burada amaç tâciri ticarî hayatın dışında bırakmak olduğu için bu takip konkordatoyla değil, müflisin tüm mallarının cebren satılmasıyla tamamlanmaktadır⁴¹.

1955 reformunu, Fransa’da külli takip yolları bakımından nihâyet modern bir sistemin kurulmasını sağlayacak 1967 reformu izlemektedir. 13 Temmuz 1967’de kabul edilen kanunla birlikte, dört tür külli takip yolu getirilmiştir. Bunlardan ilki, “yargısal yönetim”dir. Bu yol, aslında 1889 ve 1955 reformlarıyla getirilen külli takip yolundan herhangi bir farklılık arz etmemektedir. İkinci yol, “malların tasfiyesi”dir. Bu yola, sürdürülmesi mümkün olmayan şirketlerin ticaret hayatı dışına çıkarılması için başvurulmakta olup; burada borçlunun sadece malları tasfiye edilmekte, kendisine herhangi bir ceza verilmemektedir⁴². Üçüncü yol olan “şahsen iflâs”ta ise, müflis şirketin yöneticilerine, hata veya ihmallerinden ötürü ceza verilmektedir⁴³. Son yol ise, takiplerin

³⁶ Saint-Alary-Houin, s. 10-11, dnot 48.

³⁷ Bu kanunla birlikte Fransız Külli Takip Hukuku, artık ikili bir yapıya kavuşmuş olmaktadır. Burada hangi külli takip yolunun açılacağını, tâcirin tutumu belirlemektiydi. Buna göre mahkeme, eğer tâcir dürüst değilse iflâsa, aksi hâlde ise yargısal tasfiyeye karar vermektedir. İflâs, borçlu tâcirin tüm mallarının satılarak alacaklıların tatmin edilmesini sağlamaktayken; yargısal tasfiye, borçluya konkordato yoluyla faaliyetini devam ettirebilme olanağı tanımaktaydı. Bkz. Saint-Alary-Houin, s. 11.

³⁸ 1935 reformuna dek, Fransız Ticaret Kanunu’nda yer alan iflâsa ilişkin hükümler, tüm tâcirler için genel olarak uygulanmaktaydı. Bu reformla ise, tüm tâcirler için uygulanacak hükümlerin haricinde, şirketlerin iflâsı ihtimalinde uygulanacak özel hükümler getirilmiştir. Bunlardan en önemlisi ise, anonim şirketlerin yöneticilerinin iflâsının önünün açılmasıdır. Öyle ki, bu reforma dek, tâcir sıfatı taşımadıkları için, şirketlerin yöneticilerine karşı iflâs takibinde bulunulamıyordu. Oysa 30 Ekim 1935 tarihinde çıkarılan kanun hükmünde kararname ile bunun önü açılmıştır. Bkz. Guyon, s. 17; Ripert/Roblot, s. 832.

³⁹ 1955 reformu hakkında detaylı bilgi için bkz. A. Honorat, **Les Innovations Du Décret Du 20 Mai 1955 Relatif Aux Faillites Et Reglements Judiciaires**, Paris 1959.

⁴⁰ Guyon, s. 18; Ripert/Roblot, s. 832.

⁴¹ Guyon, s. 18; Ripert/Roblot, s. 833.

⁴² Guyon, s. 19.

⁴³ Guyon, s. 19.

geçici olarak askıya alınmasıdır ⁴⁴. Bu yola ise, ciddi ekonomik güçlükler yaşamakla birlikte henüz ödemeleri tatil etme aşamasına gelmemiş olan şirketler başvurabilmektedir ⁴⁵. Fransız doktrini, 1967 reformunun en önemli getirisi- nin, “şirketin kaderi” ile “borçlunun kaderi”ni ilk defa birbirinden ayırması ol- duğunu, görüşbirliğiyle ifade etmektedir ⁴⁶. Gerçekten de bu sistemde, şirketin kaderi, ekonomik bir kriter kullanılarak belirlenmektedir: “Yeniden yapılan- dırma imkânı”. Buna göre eğer şirketin yeniden yapılandırılması mümkünse, “yargısal yönetim” yolu işletilecek ve bu yol, bir “borç plânı” ile sona erecektir. Buna karşılık böyle bir imkân yoksa, “malların tasfiyesi” yoluna başvurulacak, şirket, ticaret hayatından soyutlanacaktır. Borçlu ise, normalde herhangi bir yaptırımla karşılaşmayarak, tâcir veya şirket yöneticisi sıfatlarını taşımayı sür- dürecektir. Borçlu yalnızca, ihtiyatsızlığı, ihmali veya kusurlu hatalarından ötürü Özel Hukuk cezasına, hileli iflâs hâlinde ise cezaî yaptırıma mâruz kala- caktır.

1967 reformu, üzerinden çok kısa bir süre geçtikten sonra yoğun eleştiri- lere mâruz kalmıştır. Bu eleştiriler; bu sistem çerçevesinde külli tâkip yolları- nın çok geç sonuç verdiği, bu yolların uyumlu olmadığı ve sistemin birçok boşluk içerdiği hususları üzerine yoğunlaşmıştır. Tüm bu eleştiriler, 1967 re- formunun da ömrünün fazla uzun olmamasına neden olmuş ve henüz 20 yıl geçmeden, yeni bir reform gerçekleştirme yoluna başvurulmuştur. İşte bugün Fransa’da yürürlükte olan külli tâkip sistemi, onar yıl arayla gerçekleştirilen bu üç reformun üzerine inşa edilmiş durumdadır. Bunlardan ilki olan 1984-85 reformu, şu üç metin aracılığıyla gerçekleştirilmiştir: 1 Mart 1984 tarihli “Te- şebbüslerin Güçlüklerinin Önlenmesine İlişkin Kanun”, 25 Ocak 1985 tarihli “Teşebbüslerin Yargısal Yeniden Yapılandırılması ve Tasfiyesine İlişkin Kanun” ve yine 25 Ocak 1985 tarihli “ Yargısal İdareciler, Vekil-Tasfiye Memurları ve Teşebbüs Teşhisi Bilirkişilere İlişkin Kanun”.

Bu kanunlarla birlikte, Fransız külli tâkip sistemi, tek bir külli tâkip yoluna, “yeniden yapılandırma”ya indirgenmiştir ⁴⁷. Yukarıda belirtilen kanunlardan ilkinin adından da anlaşılacağı üzere 1984 reformuyla kurulan sistemin en önemli yeniliği “güçlüklerin önlenmesi”ne yer veriyor olmasıdır. Böylelikle ekonomik zorluk içine düşen bir işletmenin, bu zorluğun telâfi edi- lemez bir hâl alması engellenerek ayakta tutulması amaçlanmaktadır ⁴⁸. Ödemelerin tatil edilmesi hâlinde açılacak bu külli tâkip yolunda öncelikle bir

⁴⁴ Bu külli tâkip yolu iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşama, şirkete karşı girişilen tâkiplerin durmasını sağlayan bir moratoryumdan oluşmaktadır. Bu moratoryumla birlikte tâkipler üç ay için duracak ve bu sürede borçlu, belirlenecek kayyumla birlikte, şirketin yeniden yapılandırılması için bir plan hazırlayacak ve bunu mahkemeye suna- caktır. Bunun üzerine mahkemenin vereceği kararla birlikte, ikinci aşamada başlamış olacaktır. Mahkeme, borçlunun plânının başarılı olacağı kanaatine varırsa, yeniden yapılandırma planının uygulanması için 3 yılı aşmayacak bir süre belirleyecektir. Bu süre içinde plân başarısızlığa uğrar ve ödemeler kesilirse, bu tâkip yolu, her zaman malların tasfiyesine dönüştürülebilecektir. Detaylı bilgi için bkz. Ripert/Roblot, s. 836.

⁴⁵ Guyon, s. 19; Ripert/Roblot, s. 836.

⁴⁶ Guyon, s. 19-20; Ripert/Roblot, s. 836. Kanunun gerekçesinde de, bu değişikliğin, işletmeleri, herhangi bir kusuru bulunmayan yöneticilere zarar vermeksizin, ekonomik olarak bertaraf etmek amacına yöneldiği ifade edilmektedir. Bkz. Saint-Alary-Houin, s. 15.

⁴⁷ Guyon, s. 19-20; Ripert/Roblot, s. 836.

⁴⁸ Saint-Alary-Houin, s. 24.

gözlem süreci tanınacak, bunun ardından ise yeniden yapılandırma plânı hazırlanmasına, teşebbüsün sona erdirilip yeni bir teşebbüs kurulması yoluyla borçlunun ekonomik durumunun ayakta tutulmasına veya yargısal tasfiye yolunun açılmasına karar verilebilecektir ⁴⁹. 1984-85 reformunda ayrıca, bu külli tâkip yolunun, tâcirlerin yanında esnaf ve çiftçiler⁵⁰ hakkında da uygulanacağı öngörülmüştür(CC L 602-2).

Bunun ardından gerçekleştirilen 1994 reformunun en önemli getirisi ise, külli tâkip yolunun hemen başında, hâkime, yeniden yapılandırma yolunu açmanın yanında, borçlunun içinde bulunduğu ödemelerin tatili durumunun yeniden yapılandırılmasının mümkün olamayacağının yâni borçlunun borca batık durumda bulunduğunun anlaşılması hâlinde, derhâl yargısal tasfiye yolunu açma imkânı tanımasıdır ⁵¹.

Ve nihâyet 27 Temmuz 2005’da Resmî Gazete’de yayımlanıp 1 Ocak 2006’da yürürlüğe giren kanunla yeni bir reform daha gerçekleştirilmiştir. Bu reformun ana hedefi olarak ise, borçluların ekonomik güçlüklerinin erken farkına varılabilmesinin, böylece de yargısal tasfiye yoluna mümkün olduğunca nâdir başvurulmasının sağlanmasıdır. Bu amaç çerçevesinde “teşebbüslerin kurtarılması” adıyla yeni bir külli tâkip yolu ihdas edilmiştir.

II. 2005 REFORMUYLA YENİLENEN FRANSIZ KÜLLİ TAKİP SİSTEMİNİN SUJESİNİN BELİRLENMESİ

A. GENEL OLARAK

Fransız Külli Tâkip Hukuku’nun tarihsel gelişimi çerçevesinde yaptığımız açıklamalarda belirttiğimiz gibi, 1984-85, 1994 ve nihâyet 2005 reformları üzerine kurulan Fransız külli tâkip sisteminin genel başlığı, “zor durumda bulunan işletmeler”dir(entreprises en difficulté). Bu ana başlıktan, Fransız Hukuku’nda düzenlenmiş bulunan külli tâkip yollarının “işletmeler”e uygulanabileceği anlaşılmaktadır. İşletme kavramı herhangi bir kanuni düzenlemede tanımlanmadığı için, doktrin bu konuda tanım üretme çabasına girişmiştir. Bunun sonucunda da işletme, bir tüzel kişiliğe sâhip olup olmadığı ya da herhangi bir hak ya da borç tanınıp tanınmayacağı dikkate alınmaksızın, bir ekonomik faaliyet yürütmek üzere maddî araç ve insan topluluğu olan bir ekonomik ve sosyal birlik şeklinde tanımlanmaktadır ⁵².

Fransız Hukuku’nda işletmeler, “bireysel işletmeler” ve “özel hukuk tüzel kişileri şeklindeki işletmeler” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ⁵³. Bireysel işletmeler ile kastedilen; tâcirler, meslek sicillerine kayıtlı kişiler, çiftçiler ve 2005 değişikliği ile külli tâkip yollarının uygulama alanına dâhil edilen “serbest

⁴⁹ Saint-Alary-Houin, s. 24-25.

⁵⁰ Çiftçiler, 1984-85 reformunun ardından 30 Aralık 1988’de çıkarılan ve 1985 tarihli kanunun 2. maddesini değiştiren kanun ile birlikte külli tâkip yollarının sujesi hâline gelmişlerdir.

⁵¹ Saint-Alary-Houin, s. 32-33.

⁵² Barthelemy Mercadal, “La Notion D’Entreprise, Les Activités Et Les Biens De L’Entreprise”, **Mélanges Derruppé**, Litec, Paris 1991, s. 12; Jean-Michel Deleneuve, **“L’Entreprise Et La Loi Du 25.01.1985”**, Rev. Proc. Coll., 1998, s. 519; Saint-Alary-Houin, s. 4.

⁵³ Paul Didier, **Droit Commercial 5: Entreprises En Difficulté**, PUF, Paris 1995, s. 79 vd.

çalışanlar"dır. Şimdi bunları biraz daha yakından inceleyerek, külli tâkip sisteminin kimler hakkında uygulanacağını saptayalım.

B. BİREYSEL İŞLETMELER

CC m. L121-1'e göre ticari işlemleri mutad mesleği olarak yapanlara tâcir adı verilmektedir. Ticarî işlemler yapmak, bir kimsenin elde ettiği gelirlerin ana unsurunu teşkil ediyor ve bu kimse, zamanının ana kısmını ticarî işlemler yapmaya ayırıyorsa, bunu "mutad mesleği" olarak yaptığı kabul edilecektir ⁵⁴. Kanunda yer verilmemekle birlikte doktrinde kabul edilen bir diğer unsur ise, bu ticarî işlemleri "kendi adına ve hesabına yapmak"tır ⁵⁵.

Her tâcir ticaret siciline kaydolmak zorunda olmakla birlikte, bu kayıt, tâcir sıfatının kazanılmasında kurucu bir işleve sâhip değildir. Dolayısıyla, ticaret siciline kayıtlı olmamakla birlikte yukarıda belirtilen şekilde ticarî işlemler yapan, yani fiilen tâcir gibi hareket eden bir kişi hakkında da külli tâkip yolları işletilebilecektir ⁵⁶.

Tâcir öldükten veya ticareti bıraktıktan sonra dahi külli tâkip yollarının sujesi olmaya bir süre daha devam edecektir. Gerçekten de ölen tâcire karşı, ölümünden itibaren bir yıl içinde külli tâkip yollarından birisinin açılmasına karar verilebilecektir ⁵⁷. Bu durumda doğaldır ki külli tâkip yolu, yalnızca tâcirin öldüğü anda sâhip olduğu malvarlığı üzerinde gerçekleştirilebilecektir ⁵⁸. Bu esaslar, esnaflar ve serbest çalışanlar için de geçerli olacağından, aşağıdaki bölümlerde bu hususlara ayrıca değinmeyeceğiz.

Kanunkoyucu, tâcirlerin haricinde, onlarla komşu bir ekonomik faaliyeti sürdüren esnaflar hakkında da külli tâkip yolunun açılabilceğini kabul etmiştir(CC L. 620-2). Esnafların külli tâkip yollarının sujesi olabileceklerinin ilk olarak kabul edildiği 1985 değişikliğinde "tüm esnaflar" ibaresine yer verilirken, 2005 değişikliği sonrasında CC m. 620-2'de, "meslek sicillerine kayıtlı" ifadesi tercih edilmiştir. Bu durumda da, meslek siciline kayıtlı olmayan ancak esnaf faaliyetinde bulunan bir kimse hakkında külli tâkip yollarının açılıp açılmayacağı hususu müphem kalmaktadır. Doktrinde bu konuda görüş bildiren ender yazarlardan Saint-Alary-Houin, kanunun lafzı karşısında bu kişiler hakkında külli tâkip yolunun başlatılamayacağını, ancak bu kişilerin "serbest çalışan" olarak değerlendirilerek külli tâkip yollarına tâbi kılınabileceğini ileri sürmektedir ⁵⁹.

1988 değişikliği, çiftçilere de, tâcirler ve esnaflardan sonra, külli tâkip yollarının sujesi olma özelliğini kazandırmıştır. 2005 reformunda da çiftçilerin bu durumu muhafaza edilmiş olup; böylece bunlar hakkında da külli tâkip yolları işletilebilecektir. Çiftçiler hakkında külli tâkip yollarının başlatılması

⁵⁴ Guyon, s. 110; Michel Jeantin/Paul Le Cannu, **Droit Commercial: Instruments De Paiement Et De Crédit-Entreprises En Difficulté**, 5. éd., Dalloz, Paris 1999, s. 370.

⁵⁵ Didier, s. 79; Saint-Alary-Houin, s. 189.

⁵⁶ Saint-Alary-Houin, s. 190. Fransız Temyiz Mahkemesi'nin ticarî faaliyette bulunan bir noter hakkında külli tâkip yollarının açılmasını kabul ettiği bir karar için bkz. Cass. Com., 02.02.1970, JCP G 1970, II, s. 16313.

⁵⁷ Didier, s. 83-84; Saint-Alary-Houin, s. 557-558.

⁵⁸ Didier, s. 83-84. Saint-Alary-Houin, s. 558-559.

⁵⁹ Saint-Alary-Houin, s. 190-191.

bazı kesimler tarafından bir kazanım olarak değerlendirilirken, bazı yazarlar, Ticaret Kanunu'ndaki hükümlerin birçoğunun ziraat işletmelerinin faaliyetlerinin nitelikleri gözönüne alınmaksızın kaleme alındığı gerekçesiyle, bu değişikliği olumsuz karşılamışlardır ⁶⁰.

2005 reformunun getirdiği en önemli yeniliklerden biri, külli tâkip yollarının, bir serbest meslek çerçevesinde bağımsız olarak meslekî faaliyette bulunan herkes hakkında uygulanabileceğinin öngörülmesidir. İlk olarak 2001 yılında hazırlanan reform tasarı taslağında öngörülen bu yenilik, özellikle avukatlar tarafından, kendilerinin de bir işletme işletmelerine karşın işletmelere tanınan imkânlardan yararlanamadıkları gerekçesiyle sürekli dile getirilmekteydi. 2005 reformuyla birlikte hayata geçirilen bu değişiklik sonucunda, bazı sınırlamalar mevcut olmakla birlikte artık avukatlar, hekimler, mimarlar ve noterler vb. serbest meslek sâhipleri hakkında da külli tâkip yolları işletilebilecektir ⁶¹. Bunun somutlaştığı ilk örneklerden biri olarak, Versailles İstinaf Mahkemesi, 1 Mart 2007 tarihli bir kararında, 26 Temmuz 2005 tarihli “Teşebbüslerin Kurtarılması Kanunu”nun külli tâkip yollarının uygulama alanını genişleterek, bir serbest meslek faaliyetinde bulunan gerçek kişiler hakkında da bunların uygulanmasını sağladığından hareketle, bir avukat hakkında da külli tâkip yollarının başlatılabileceğine hükmetmiştir ⁶².

C. ÖZEL HUKUK TÜZEL KİŞİSİ ŞEKLİNDEKİ İŞLETMELER

Bir tüzel kişi hakkında külli tâkip yolunun başlatılabilmesi için iki unsurun birlikte mevcudiyeti gerekmektedir. Bunlardan ilki, o tüzel kişinin bir medenî ya da ticarî amaca sâhip olmasıdır. İkincisi ise, bu tüzel kişinin bir “özel hukuk tüzel kişisi” olmasıdır.

Bu çerçevede, külli tâkip yollarının şirketlere uygulanacağında herhangi bir tereddüt duyulmamalıdır. Aynı şekilde dernekler hakkında da, kanuna uygun şekilde beyan edilmeleri şartıyla, kamuya yararlı dernek olup olmadıkları önemsenmeksizin, külli tâkip yollarına başvurulabilecektir ⁶³. Kezâ meslekî sendikalar ve spor kulüpleri de külli tâkip yollarının sujeleri arasında bulunmaktadır ⁶⁴.

Buna karşın âdi şirketler ve henüz beyan edilmemiş dernekler, tüzelkişiliği haiz olmadıkları için külli tâkip yollarına tâbi değildirler. Ayrıca kamu hukuku tüzel kişileri, yani Devlet, ülkesel topluluklar ve ticarî nitelikte olsalar da kamu işletmeleri hakkında külli tâkip yollarının açılmasına karar verilmesi mümkün olamayacaktır.

⁶⁰ Paul Ourliac/Michel De Juglart, “L'Exploitation Agricole Et Son Environnement, Loi Du 30 Décembre 1988”, **JCP G** 1989, I, s. 3394.

⁶¹ Saint-Alary-Houin, s. 192.

⁶² C.A. Versailles, 13ème Chambre, 01.03.2007 (**Revue De Jurisprudence Commerciale**, 2008, s. 277).

⁶³ Cass. Com., 12.02.1985, D. 1985, s. 282.

⁶⁴ Saint-Alary-Houin, s. 195.

III. FRANSIZ HUKUKU'NDA ZOR DURUMDA BULUNAN İŞLETMELER HAKKINDA BAŞVURULACAK YOLLARIN TANITILMASI

A. GENEL OLARAK FRANSIZ HUKUKU'NDA ZOR DURUMDA BULUNAN İŞLETMELER İÇİN ÖNGÖRÜLEN YOLLAR

Fransız Hukuku'nda, zor durumda bulunan işletmeler hakkında, bu işletmelerin ayakta tutulması veya tasfiye edilerek alacaklıların tatmin edilmesine ilişkin yollar, “yargısal olmayan yollar” ve “yargısal yollar” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ⁶⁵.

Yargısal olmayan yollar da kendi içinde iki ana çözüm yöntemini barındırmaktadır. Bunlardan ilki “idari çözüm yolları”dır. İdari çözüm yolları da “devlet tarafından yürütülen”-“yerel topluluklar tarafından yürütülen” çözüm yolları olmak üzere ikili bir ayrıma tâbi tutulabilecektir ⁶⁶. Fransa’da zor durumda bulunan işletmelere devletin sağlayacağı yardımlar; Bakanlıklararası Endüstriyel Yeniden Yapılandırma Komitesi(CIRI)⁶⁷, Bölgesel Endüstriyel Yeniden Yapılandırma Komiteleri(CORRI), ve İşletmelerin Finansal Problemlerini Giderme İl Komiteleri(CODEFI)⁶⁸ tarafından yürütülmektedir. Bu çerçevede Devlet; işletmelere borç vererek onlara aktif destek sağladığı gibi, vergi ve sosyal güvenlik borçlarını ödemeleri gereken vâdeleri değiştirerek onları pasif şekilde destekleyebilmektedir ⁶⁹. Yerel topluluklar tarafından sağlanan yardımlar ise yalnızca iller ve bölgeler tarafından yürütülmekte olup, bucaklar, zor durumda bulunan işletmelere yardım sağlama yetkisini haiz değildirler ⁷⁰. Yerel toplulukların sağlayacağı yardımlar da, borç veya subvansiyon gibi aktif şekilde olabileceği gibi vergi borcundan muaf tutma gibi pasif bir nitelik de taşıyabilmektedir ⁷¹.

Yargısal olmayan yollardan ikincisi ise yargı dışı iradî yollardır. Bunlardan ilki, aslında içinde yargısal bir özellik de barındıran “ad hoc vekâlet”tir.

⁶⁵ Saint-Alary-Houin, s. 810 vd.

⁶⁶ Fransız Hukuku'nda kamu hukuku tüzel kişileri; kamu kurumları ve kamu idareleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kamu idareleri ise, Devlet ve yerel topluluklardır. Yerel topluluklar kendi içinde; bucak(commune), il(département), bölge(région) ve özel statülü yerel topluluklar şeklinde dörde ayrılmaktadır. Özel statülü yerel topluluklar; Paris, Korsika ve deniz aşırı özel statülü yerel topluluklardır.

⁶⁷ CIRI, 6 Temmuz 1982’de Başbakanlık kararıyla kurulmuştur. Ekonomi, Finans ve Sanayi Bakanlığı’nın bünyesinde bulunan ve 12 üyeden oluşan CIRI’nın temel işlevi, 400’den fazla çalışana sâhip işletmeler hakkında, onların yeniden yapılandırılarak ayakta kalmalarını sağlamak amacıyla, onlara sağlanacak yardımlara karar vermektedir. CIRI, CIRI, üyelerinin talebi üzerine veya CODEFI’lerin, işletmelerin ekonomik durumunu gösteren gerekçeli talepleri üzerine toplanıp işlevini yerine getirmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Saint-Alary-Houin, s. 122-124.

⁶⁸ 17 Temmuz 1974’te kurulan CODEFI’lerin temel işlevi, zor durumda bulunmasına rağmen yeniden yapılandırmaya uygun ve 400 ve altında çalışana sâhip işletmelerle ilgili olarak, onların içlerinde bulundukları zorlukların nedenlerini saptamak, onlara yönetim konusunda yönlendirme hizmeti vermek ve aynı zamanda işletmenin yeniden yapılandırılmasını kolaylaştırmak adına azami 800.000€ tutarında borç vermektir. Detaylı bilgi için bkz. Saint-Alary-Houin, s.121-122.

⁶⁹ Devlet’in sağladığı yardımlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Saint-Alary-Houin, s. 125 vd.

⁷⁰ Saint-Alary-Houin, s. 132-133.

⁷¹ Saint-Alary-Houin, s. 134.

Burada borçlu, işletmenin yönetiminde kendisine yardımcı olması için, ticaret mahkemesinden bir uzman atanmasını talep etmektedir ⁷². Mahkeme tarafından, işletmenin faaliyet alanında yeterli bilgi ve tecrübeye sâhip kişiler arasından seçilecek bu vekilin görevi, yalnızca borçluya yardım etmek, onu yönlendirmektir. Bir başka anlatımla, vekilin atanması, borçlunun yetkilerini kısmen de olsa kaybetmesine yol açmayacak; borçlu, işletmesinin yönetiminde tek söz sâhibi olarak varlığını koruyacaktır.

Yargı dışı iradî yollardan ikincisi ise, “uzlaştırma prosedürü” olarak karımıza çıkmaktadır. Borçlunun ticaret mahkemesine, ekonomik, sosyal ve finansal durumunu ve finansal ihtiyaçlarını belirten bir dilekçeyle yaptığı başvuru üzerine mahkeme, bir “uzlaştırıcı” atayacaktır. Bu uzlaştırıcı, ad hoc vekil gibi borçluya yardım etme ve onu yönlendirme gibi yetkilere sâhip olmayıp; onun işlevi, borçlu ile onun ana alacaklılarını biraraya getirerek, iki tarafın bir ödeme plânı üzerinde anlaşmalarını sağlayarak işletmenin içinde bulunduğu zorluğu aşmasına aracılık etmekle sınırlıdır ⁷³.

Yargısal yollar ya da küllî tâkip yolları ise, 2005 değişikliğinden sonra, “kurtarma”, “yeniden yapılandırma” ve “yargısal tasfiye” olmak üzere üçe ayrılmakta olup bunlar, müteakip bölümde ayrıca tanıtılacaktır.

B. ÖZEL OLARAK FRANSIZ HUKUKU’NDA KÜLLİ TAKİP YOLLARI

Fransız Hukuku’nda 1984-1985, 1994 ve nihâyet 2005 yıllarında gerçekleştirilen düzenlemelerle kurulan küllî tâkip sisteminin en önemli amacı, işletmelerin içinde bulundukları ekonomik güçlüklerin, ödemelerin tatili ve özellikle de borca batıklık durumu oluşmadan mümkün olduğunca erken bir dönemde tespit edilerek, işletmenin kurtarılıp ayakta tutulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda kanunkoyucu, “güçlüklerin önlenmesi-tespiti” olarak adlandırdığı bir mekanizma getirmiş olup bu husus, çalışmamızın küllî tâkip yolları olarak belirlediğimiz sınırlarını oldukça aşmaktadır ⁷⁴.

2005 reformuyla son şeklini alan Fransız küllî tâkip sisteminde, ekonomik güçlük içinde bulunan bir işletme hakkında başvurulabilecek ilk yol “teşebbüslerin korunması prosedürü”dür. 2005 yılına dek, yalnızca “ödemelerin tatili” hâlinde bulunan işletmeler hakkında küllî tâkip yolları işletilebilmekteydi. İşte 2005 değişikliğiyle getirilen “koruma prosedürü” ile bu kuralın dışına çıkmış ve bu safhadan önce de küllî tâkip yoluna başvurabilme imkânı tanınmıştır. Gerçekten de CC L.620-1’e göre, üstesinden gelemeyeceği ve kendi-

⁷² Doktrinde Pérochon/Bonhomme, çalışanların da ad hoc vekil atanması talebinde bulunabileceklerini belirtmektedir(François Pérochon/Régine Bonhomme, **Entreprises En Difficulté, Instruments De Crédit et De Paiement**, 3.éd, LGDJ, Paris 1997, s. 24). Bir diğer görüş de böyle bir talebin alacaklılar tarafından da yapılabileceğini ileri sürmektedir(Chaput, s. 56).

⁷³ Saint-Alary-Houin, s. 158-159.

⁷⁴ 2005 reformuyla son hâli verilen bu mekanizma hakkında detaylı bilgi için bkz. Saint-Alary-Houin, s. 55-110; Pierre-Michel Le Corre, **Droit Des Entreprises En Difficulté**, 2. édition, Dalloz, Paris 2006, s. 5-14; Philippe Roussel Galle, **Réforme Du Droit Des Entreprises En Difficulté-De La Théorie A La Pratique**, 2. édition, Litec, Paris 2007, s. 33-52.

sini ödemelerin tatili durumuna düşürecek bir güçlük içinde bulunduğunu ortaya koyan borçlular hakkında koruma prosedürü açılacaktır ⁷⁵.

Bu maddeye göre, koruma prosedürünün açılabilmesi için, her şeyden önce, işletmenin bir “güçlük” içinde bulunması gereklidir. Kanunkoyucu burada herhangi bir sınırlama yapmadığına göre, hukukî, ekonomik veya finansal her türlü güçlük, koruma prosedürünün açılmasına olanak sağlayabilecektir ⁷⁶. Borçlunun içinde bulunduğu güçlüğü iki özelliğe sâhip olması gerekmektedir. İlk olarak bu güçlük, bu borçlu için “üstesinden gelinemeyecek” nitelikte olmalıdır. Burada kanunkoyucu, güçlüğü bu özelliği bakımından subjektif bir kriter benimsemektedir. O hâlde hâkim, borçlunun getirdiği delillerden, bu güçlüğü objektif olarak üstesinden gelinebilir olup olmadığını değil; yalnızca o borçlunun özellikleri çerçevesinde, bu güçlüğü o borçlu bakımından üstesinden gelinemeyecek nitelikte olup olmadığına karar verecektir ⁷⁷. Bir başka anlamla burada hâkim, *in abstracto* inceleme yerine, *in concreto* bir inceleme gerçekleştirecektir ⁷⁸.

Koruma prosedürünün açılabilmesi için, borçlunun kendi başına üstesinden gelemeyeceği bu güçlüğü, onu ödemelerin tatili durumuna götürecek nitelikte olması gerekmektedir. Tasarı’da “ödemelerin tatili durumuna götürmeye elverişli güçlükler”den bahsedilirken, kanunda “ödemelerin tatili durumuna götürecek güçlükler” kavramının tercih edilmesi anlamlıdır. Öyle ki Tasarı’da yer alan bu ifade, Senato’nun kanunlar komisyonu tarafından, borçluya koruma prosedürüne başvurusu için çok geniş bir imkân tanıdığı, böylece borçlu açısından verimliliği düşen her işletme için bu yola başvurulabileceği gerekçesiyle endişeyle karşılanmıştır ⁷⁹. Bu endişe, Tasarı’nın kanunlaşması sürecinde sonuç vermiş ve Tasarı’da yer alan ibare, yukarıda belirtildiği şekilde değiştirilmiştir. Kanun’da güçlüğü borçluyu ödemelerin tatili durumuna götürecek nitelikte olması gerektiği bildirilmesine rağmen, bunun için herhangi bir süre öngörülmemektedir. Bir başka deyişle, koruma prosedürünün açılabilmesi için, bu güçlüğü borçluyu hangi süre içinde ödemelerin tatiline sürükleyeceği hususunda herhangi bir bilgi yer almamakta olup bu noktada hâkime takdir yetkisi tanınmaktadır ⁸⁰.

Hâkim, koruma prosedürünün açılması için gerekli olan şartları, “karar tarihi”ni esas alarak değerlendirecektir ⁸¹.

⁷⁵ 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe giren koruma prosedürüne, 2006 yılında 509, 2007 yılında 513, 2008 yılında ise 694 kez başvurulmuştur. Görüldüğü gibi 2008 yılında, koruma prosedürünün işletilmesinde 2007 yılına göre % 35’lik bir artış yaşanmıştır.

⁷⁶ Bernard Saintourens, “Conditions D’Ouverture”, **Revue Des Procédures Collectives**, Mart 2006, s. 43-44.

⁷⁷ Saint-Alary-Houin, s. 200; Denis Voinot, “La Nouvelle Procédure De Sauvegarde”, **Gaz. Proc. Coll.**, 7-8 Septembre 2005, s. 30; Jean François Barbieri, “Le Choix Des Techniques De Traitement Des Difficultés Des Entreprises, Reflexions Liminaires”, **Rev. Proc. Coll.**, 2005/4, s.346; Saintourens, s. 45.

⁷⁸ Voinot, s. 30.

⁷⁹ Rapport Sénat, no:335(haz. Jean,Jacques Hyest), s. 154.

⁸⁰ Galle, s. 156; Voinot, s. 31.

⁸¹ Cass. Com., 26.06.2007, no: 06-20.820(Gabriel Sonier/Nassim Ghalimi, “La Cour De Cassation Livre Ses Premiers Arrêts Sur Les Conditions D’Ouverture De La Procédure

Koruma prosedürünün, henüz ödemelerin tatili durumunda bulunmayan borçlular hakkında açılabilirliğini yukarıda gördük. Öyleyse ödemelerin tatili durumunda, artık koruma prosedürünün açılması mümkün olmayıp; Fransız külli tâkip sistemi, bu durumdaki bir borçlu hakkında bir başka külli tâkip yolu öngörmektedir: Yeniden yapılandırma.

Ödemelerin tatili durumunda bulunan işletme hakkında uygulanacak olan yeniden yapılandırma prosedürü, iki durumda açılabilir. İlk ihtimal, talebi üzerine hakkında koruma prosedürü başlatılan borçlunun, saptanan gözlem süreci sonunda, ödemelerin tatili durumuna düştüğünün anlaşılmasıdır. Bu durumda, gözlem süreci sonunda hâkim, koruma prosedürünün yeniden yapılandırmaya dönüştürülmesine karar verebilecektir⁸². İkinci ihtimal ise, hakkında koruma prosedürü açılmamış olan ödemeleri tatil eden bir işletme hakkında, yetkili kişilerin talebi üzerine yeniden yapılandırma yolunun başlatılmasıdır.

Koruma prosedürü, yalnızca meslekî faaliyetlerini sürdüren borçlular hakkında açılabilirken; yeniden yapılandırma, meslekî faaliyetlerini sürdüren borçlular haricinde, bu faaliyetlerini terkeden ve hattâ ölen borçlular hakkında da uygulanabilir. Gerçekten de CC L. 631-3, borçlunun ölüm tarihinden veya kaydının ticaret ya da meslek sicilinden silindiği andan itibaren bir yıl içinde, bu kişi hakkında yeniden yapılandırma yolunun başlatılabilirliğini belirtmektedir.

Hatırlanacağı üzere kurtarma yolu, yalnızca borçlunun kendi talebi üzerine açılmaktadır. Oysa yeniden yapılandırma yolunun açılmasını, borçlunun haricinde, alacaklılar ve bazı hâllerde savcılık talep edebileceği gibi, hâkim de buna re'sen karar verebilecektir.

CC L.631-7, koruma prosedürüne ilişkin CC L. 621-3'ün yeniden yapılandırma bakımından da uygulama alanı bulacağını bildirmektedir. Böylece, yeniden yapılandırma yolunun açılmasına ilişkin karar ile birlikte, bir gözlem süresi belirlenecektir. Bu süre azami 6 ay olup, mahkemenin gerekçeli gerekçeli kararı ile bir defaya mahsus olmak üzere yenilenebilecektir. Yeniden yapılandırma yolunu açıp gözlem süresini belirleyen kararında mahkeme, işletmenin yönetimi için bir ya da birden fazla idareci belirleyecek ve ayrıca, onlara yardımcı olmaları için uzmanları da saptayacaktır⁸³. Burada koruma prosedüründen farklı olarak idarecilerin görevi yalnızca borçluya yardımcı olmakla sınırlı kalmamakta, idareciler, borçlunun yerine geçip işletmeyi bizzat yönetmektedirler⁸⁴.

Bu gözlem süresi boyunca idareciler, belirlenen uzmanların ve borçlunun da yardımıyla hem işletmenin içinde bulunduğu ekonomik zorluğun boyutlarını saptayacaklar, hem de işletmenin daha iyi işletilmesi için çaba sarfedeceklerdir. Gözlem sürecinin sonunda, hazırlanan bu rapor doğrultusunda üç tür karar alınabilecektir. Eğer, işletmenin içinde bulunduğu ödemele- rin tatili durumundan, mevcut şartlar dâhilinde borçlarını yapılandırarak çıkabileceğine kanaat getirilirse, bir "yeniden yapılandırma plânı" hazırlanacaktır

De Sauvegarde Issue De La Loi no: 2005-845 Du 26 Juillet 2005", **RPC**, Janvier-Février-Mars 2008, s. 50-52).

⁸² Saint-Alary-Houin, s. 555.

⁸³ Saint-Alary-Houin, s. 574.

⁸⁴ Saint-Alary-Houin, s. 574.

⁸⁵. Eğer işletmenin bu durumdan, mevcut şartlar dâhilinde değil de ancak işletmenin bir bütün olarak satılması sonucunda çıkabileceği öngörülürse, bu kez “işletmenin devri”ne karar verilecektir ⁸⁶. Son ihtimal ise, bu gözlem süreci sonunda, işletmenin içinde bulunduğu ekonomik zorluğun, ödemelerin tatili durumunu aşarak borca batıklık seviyesine ulaştığının belirlenmesidir ki bu durumda işletmenin yargısal tasfiyesine hükmedilecektir ⁸⁷.

IV. FRANSIZ HUKUKU’NDA KÜLLİ TAKİP SİSTEMİ REFORMUNUN SONUÇLARI

Fransız Hukuku’nda yapılan üç reformun sonucunda açılan külli takip yolu sayısı ile açılan külli takiplerin yargısal tasfiye ile sonuçlanma oranı şu şekilde gerçekleşmiştir:

FRANSIZ HUKUKU’NDA AÇILAN KÜLLİ TAKİP YOLU SAYISI

1969-1984 ARASI	1985-1993 ARASI	1994-2005 ARASI	2005 SONRASI
1969: 10.632 1977:15.853 1970: 11.823 1978:17.570 1971: 11.797 1979:17.408 1972: 10.802 1980:20.629 1973: 11.572 1981:17.065 1974: 10.217 1982:20.895 1975: 16.156 1983:22.474 1976: 14.346 1984:25.020	1985: 26.425 1990: 46.170 1986: 27.806 1991: 53.252 1987: 30.766 1992: 53.738 1988: 35.052 1993: 53.395 1989: 40.042	1994: 47.953 2000: 41.000 1995: 54.327 2001: 42.520 1996: 56.605 2002: 39.441 1997: 52.075 2003: 41.000 1998: 46.752 2004: 40.868 1999: 41.339 2005: 41.793	2006: 41.896 2007: 46.031 2008: 52.641 2009: 61.325 2010: 60.521 2011: 54.866 2012: 54.838

* **Kaynak:** www.justice.gouv.fr

⁸⁵ Saint-Alary-Houin, s. 620; Le Corre, s. 97.

⁸⁶ Saint-Alary-Houin, s. 624; Le Corre, s. 98

⁸⁷ Saint-Alary-Houin, s. 627 vd.; Le Corre, s. 112.

**1993-2012 ARASI AÇILAN KÜLLİ TAKİP YOLLARININ
YARGISAL TASFİYE İLE SONA ERME ORANI**

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
% 86,9	% 85,2	% 85,8	% 87,5	% 86,5	% 87,5	% 88,5	% 89,5	% 90	%88,5
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
%86,1	% 71,7	% 65,9	% 67,0	% 67,7	% 65,8	% 64,9	%69,7	%68,2	%67,2

* **Kaynak:** www.justice.gouv.fr

Bu iki tablodan öncelikle şu sonuca varılabilecektir ki, Fransa’da her ne kadar son yirmi yılda külli tâkip sisteminin temel felsefesini değiştirmeye yönelik üç temel reform yapılmış olsa da, iki reform, beklenen sonucu vermemiştir. Öyle ki bu iki reforma rağmen, işletmeler hakkında açılan külli tâkip yollarının %90’ına yakınının, işletmenin borca batık olduğunun tespit edilmesi ve bunun neticesinde yargısal tasfiye yoluyla sonuçlanmasının önüne geçilememiştir.

Bununla birlikte 2005 reformundan itibaren külli takip yollarının yargısal tasfiye ile sonuçlanma oranında önemli ölçüde bir azalma sağlandığı söylenebilecektir. Bu durum, külli takip sisteminin temel felsefesinin değiştirilerek yeni bir model uygulandığı gözönüne alındığında Fransız Hukuku bakımından cesaret verici bulunmaktadır. Bununla birlikte İş Yapma Kolaylığı endeksinde Fransa, 189 ülke arasında 46. sırada yer almaktadır. Keza Fransa’da takibin sonuçlanma süresinin 1.9 yıl(OECD ülkeleri ortalaması 1.7 yıl), takip masraflarının takip sonucunda elde edilen paraya oranının % 9(OECD ortalaması % 9) ve alacaklıların tatmin edilme oranının % 48,3(OECD ortalaması %70,6) olduğu saptanmış olup; bu çerçevede Fransız Hukuku’nda gerçekleştirilen reformların özellikle alacaklıların tatmin edilme oranı bakımından yetersiz kaldığı sonucuna da varılabilecektir.

V. DEĞERLENDİRME VE TÜRK KÜLLİ TAKİP SİSTEMİNİN VERİMLİLİĞİ ÜZERİNE TESPİTLER:

XX. yüzyılda ekonomi ile hukuk arasında ilişkinin sıkılaşması ve hukuk düzeninin verimliliğinin ekonomik araçlarla ölçülmesi akımının yayılması, Fransız Hukuku’nu külli takip sisteminin verimliliği üzerinde düşünmeye yöneltmiştir. Bu düşünsel faaliyet Fransız Hukuku’nu külli takip sisteminin bütünüyle revize edilmesi gerektiği sonucuna ulaştırmıştır.

Çalışmamız sırasında belirttiğimiz reformlar sonucunda, her şeyden önce Fransız külli takip sisteminin temel felsefesi değiştirilmiştir. Öyle ki eskiden, külli tâkip yollarının “cezalandırıcı” özelliği ön plâna çıkmakta, bunun sonucunda da iflâs ederek müşterilerinin güvenini sarsan tâcirin, ticaret hayatının dışında bırakılması amaçlanmaktaydı. Oysa iflâslarının önemli bir kısmının, ulusal ve uluslar arası rekabetin acımasızlığı ve yöneticilerin hatalarından kaynaklanması gerçeği karşısında, bunlara rağmen borçlunun cezalandırılması hakkaniyet ilkesiyle bağdaşmadığı düşünülmüş ve Fransız külli tâkip hukukunun temel amacı “yeniden yapılandırma” olarak değiştirilmiştir.

İş Yapma Kolaylığı Endeksi verileri dikkate alındığında Türkiye'nin yetersiz kaldığı iki temel göstergeden birinin, külli takip sisteminin verimliliği olarak tespit edilebilecektir. Öyle ki söz konusu endekste, Türkiye'de külli takibin sonuçlanma süresi 3,3 yıl⁸⁸, takip masraflarının takip sonucunda elde edilen paraya oranı % 15⁸⁹ ve alacaklıların tatmin edilme oranı % 22,3⁹⁰ olarak belirlenmiştir. Bu veriler esas alınarak oluşturulan külli takip sistemi verimliliği sıralamasında ise 189 ülke arasında 130. sırada yer alabilmiştir⁹¹.

Görüldüğü gibi bu veriler çerçevesinde Türk külli takip sistemine göre başlatılacak bir takip, uzun, pahalı ve verimsiz olarak nitelendirilebilecektir. Keza söz konusu endekste Türkiye'nin üzerinde yer aldığı hiçbir Avrupa ülkesinin bulunmaması, hatta birçok Asya ve Afrika ülkesinin külli takip sisteminin Türk Hukuku'na göre daha verimli olduğunun ölçülmesi, Türk külli takip sisteminin perspektifi üzerinde yeniden düşünülmesi gerekliliğini tetiklemektedir.

Yeniden yapılandırma düşüncesinin, aslında Türk külli takip sistemine yabancı olduğu da söylenemeyecektir. Öyle ki 2003 yılına kadar ekonomik güçlük içindeki işletmelerin tasfiyesinin önlenerek ayakta tutulmalarını sağlayan tek kurum adi konkordato iken, 2003 yılında kabul edilen 4949 sayılı Kanun⁹² ile malvarlığının terki suretiyle konkordato ve iflâsın ertelenmesi⁹³, 2004 yılında kabul edilen 5092 sayılı Kanun⁹⁴ ile de sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması kurumu ihdas edilmiştir. Bunlara İİK m. 317 vd.'de düzenlenen fevkalade hal ile 2002 yılında kabul edilen 4743 sayılı "Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun"⁹⁵ düzenlenen borçların yeniden yapılandırması kurumları eklenebilecektir.

İşletmelerin yeniden yapılandırılmasına yönelik bu imkânlardan yalnızca iflâsın ertelenmesi kurumu yoğun olarak uygulanırken diğer yargısal yollar, hemen hiç uygulama alanı bulamamaktadır. Bu nedenle her şeyden önce sahip olunan bu yargısal imkânların uygulanması için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Ekonomik zorluğa düşen işletmelerin ayakta tutulabilmesi noktasında yargısal olmayan imkânların ihdas edilerek bu işletmelere subvansiyon sağlanması veya borçlarının yeniden yapılandırılması büyük önem taşımaktadır.

⁸⁸ Bu süre, Avrupa ve Merkez Asya ülkelerinde ortalama 2,3 yıl, OECD ülkelerinde ise ortalama 1,7 yıldır.

⁸⁹ Avrupa ve Merkez Asya ülkelerinde bu oran % 13, OECD ülkelerinde ise ortalama % 9 olarak gerçekleşmiştir.

⁹⁰ Avrupa ve Merkez Asya ülkelerinde alacaklıların tatmin edilme oranı ortalama % 37,1, OECD ülkelerinde ise ortalama %70,6 olarak gerçekleşmiştir.

⁹¹ Söz konusu sıralamada ilk beş sırayı Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur ve Hollanda almış olup bu beş ülkenin ortak özelliği, külli takip sistemleri bakımından Common Law sistemini benimsemiş olmalarıdır.

⁹² RG. 30.07.2003, S. 25184.

⁹³ İflâsın ertelenmesi, daha önceden 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun yalnızca tek bir maddesinde(m. 324) düzenlenmekteydi. 4949 sayılı Kanun ile İİK m. 179, 179/a ve 179/b değiştirilmiş ve iflâsın ertelenmesi kurumu, nispeten ayrıntılı bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.

⁹⁴ RG. 21.02.2004, s. 25380.

⁹⁵ RG. 31.01.2002, S. 24657(mükerrer).

Bu noktada 4743 sayılı Kanun ile getirilen imkân önemsenmeli, hatta kurumsal hale getirilmeli ve bunun yanında başka imkânlar üzerinde de çalışılmalıdır.

Ayrıca işletmelerin yeniden yapılandırılarak varlıklarını devam ettirebilmeleri amacı çerçevesinde, “erken uyarı sistemi”nin hayati öneme sahip olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda işletmenin kurulması anından itibaren mali denetiminin etkin bir şekilde sağlanması ve işletmenin ekonomik zorluğa düşebileceğinin önceden tespit edilerek önlem alınmasını sağlayacak hukuki imkânlar yer verilmelidir.

Tüm bunların yanında, en başta da ifade edildiği üzere, bugün Common Law sistemini kabul eden ülkelerin külli takip sistemlerinin Romanist ülkelerin külli takip sistemlerine göre daha verimli olduğu bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. 5092 sayılı Kanun ile sermaye şirketleri ve kooperatiflerin uzlaşma yoluyla yeniden yapılandırılması yolunun ihdası, bu gerçeğe yüzleşildiğini göstermesi bakımından önemsenmelidir. Ancak Türk Hukuk Sistemi’nin özellikleri göz ardı edilmeksizin Common Law sistemini kabul eden ülkelerdeki özelliklerle “erken uyarı” ve “işletmelerin kurtarılması”na ilişkin yolların bir alternatif olarak değil, külli takip sisteminin merkezine yerleştirilerek uygulanması, Türk külli takip sisteminin verimliliğinin artırılması bağlamında kilit nokta konumundadır.

KAYNAKÇA

ALAUZET, I.: Commentaires Des Faillites Et Des Banqueroutes, Paris 1879.

BARBIERI, Jean François: “Le Choix Des Techniques De Traitement Des Difficultés Des Entreprises, Reflexions Liminaires”, Rev. Proc. Coll., 2005/4, s. 346 vd.

CHAMPAUD, Claude: La Place Des Intérêts Publics Dans Les Procédures Collectives, PUL, Lille 1978.

DELENEUVILLE, Jean-Michel: “L’Entreprise Et La Loi Du 25.01.1985”, Rev. Proc. Coll., 1998, s. 517 vd.

DIDIER, Paul: Droit Commercial 5: Entreprises En Difficulté, PUF, Paris 1995.

FARJAT, Gérard: Le Droit Privé De L’Economie, PUF, Paris 1975.

GALLE, Philippe Roussel: Réforme Du Droit Des Entreprises En Difficulté-De La Théorie A La Pratique, 2. édition, Litec, Paris 2007

GIRARD, F.: Textes De Droit Romain, 6. éd., Paris 1937.

GRANCHET, Gilbert: La Notion De Cessation Des Paiements Dans La Faillite Et Le Reglement Judiciaire, Paris 1962.

GUYON, Yves: Droit Des Affaires, Tome II: Entreprises En Difficultés: Redressement Judiciaire-Faillite, 5. édition, Paris 1995.

HONORAT, A.: Les Innovations Du Décret Du 20 Mai 1955 Relatif Aux Faillites Et Reglements Judiciaires, Paris 1959.

JEANTIN, Michel/LE CANNU, Paul: Droit Commercial: Instruments De Paiement Et De Crédit-Entreprises En Difficulté, 5. éd., Dalloz, Paris 1999.

KOHLER, J.: Aperçu Historique Du Développement De La Faillite, Annales De Droit Commercial, 1891.

LE CORRE, Pierre-Michel: Droit Des Entreprises En Difficulté, 2. édition, Dalloz, Paris 2006.

LOYSEL, Antoine: Institutes Coutumières, Paris 1887.

MERCADAL, Barthelemy: “La Notion D’Entreprise, Les Activités Et Les Biens De L’Entreprise”, Mélanges Derruppé, Litec, Paris 1991, s. 9 vd.

OURLIAC, Paul/DE JUGLART, Michel: “L’Exploitation Agricole Et Son Environnement, Loi Du 30 Décembre 1988”, JCP G 1989, I, s.3390 vd.

PERCEROU, J./DESSERTAUX, M.: Des Faillites & Banqueroutes Et Des Liquidations Judiciaires, 2. édition, Paris 1935.

PEROCHON, François/BONHOMME, Régine: Entreprises En Difficulté, Instruments De Crédit et De Paiement, 3.éd, LGDJ, Paris 1997.

RENOUARD, Augustin-Charles: Traité Des Faillites Et Banqueroutes, Paris 1844.

RIPERT, Georges/ROBLOT, René: Traité De Droit Commercial, 14. édition, LGDJ, Paris 1994.

SAINT-ALARY-HOUIN, Corinne: Droit Des Entreprises En Difficulté, 5. Éd., Montchrestien, Paris 2006.

SAINTOURENS, Bernard: “Conditions D’Ouverture”, Revue Des Procédures Collectives, Mart 2006, s. 42 vd.

SANTELLA, Paolo: Le Droit Des Faillites D’Un Point De Vue Historique, Faillite Et Concordat Judiciaire(Metnin tamamı için bkz. <http://www.oecd.org/dataoecd/8/9/12771090.pdf>).

SONIER, Gabriel/GHALIMI, Nassim: “La Cour De Cassation Livre Ses Premiers Arrêts Sur Les Conditions D’Ouverture De La Procédure De Sauvegarde Issue De La Loi no: 2005-845 Du 26 Juillet 2005”, RPC, Janvier-Février-Mars 2008, s.50 vd.

VOINOT, Denis: “La Nouvelle Procédure De Sauvegarde”, Gaz. Proc. Coll., 7-8 Septembre 2005, s. 28 vd.